

ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” เพื่อนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ยุทธศาสตร์ชาตินำไปสู่การปฏิบัติโดยการถ่ายทอดผ่านแผนระดับที่ 2 และแผนระดับที่ 3 ตามนโยบายของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 ซึ่งแผนระดับที่ 2 ในส่วนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 23 ประเด็น เป็นการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาตลอดระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติทั้งในระดับประเด็นและระดับแผนแม่บทย่อย รวมทั้งมีการกำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุตามตัวชี้วัดที่กำหนดแบ่งเป็น 4 ห่วงการพัฒนา ห่วงละ 5 ปี

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้าน ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติขึ้น โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561 และวันที่ 18 เมษายน 2562 ตามลำดับ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตามมาตรา 5 และมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งให้มีผลผูกพันหน่วยงานของรัฐและการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากนี้พระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดให้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามยุทธศาสตร์ชาติประจำปี 2562 ตามหลักการการประเมินผลที่คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดไว้ โดยเป็นการวิเคราะห์และประมวลผลการขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐในช่วงปี 2561-2562 เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การพัฒนาในมิติต่าง ๆ ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ และผลลัพธ์ตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ บนหลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal Relationships : XYZ) ทั้งนี้ รายงานสรุปผลจะแสดงให้เห็นถึงผลความก้าวหน้า สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย ปัญหา อุปสรรคและความท้าทาย รวมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในระยะต่อไป เพื่อเผยแพร่ให้ทุกหน่วยงานทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนผู้สนใจรับทราบและมีส่วนร่วมในการติดตาม เสนอแนะ เร่งรัดการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อไป

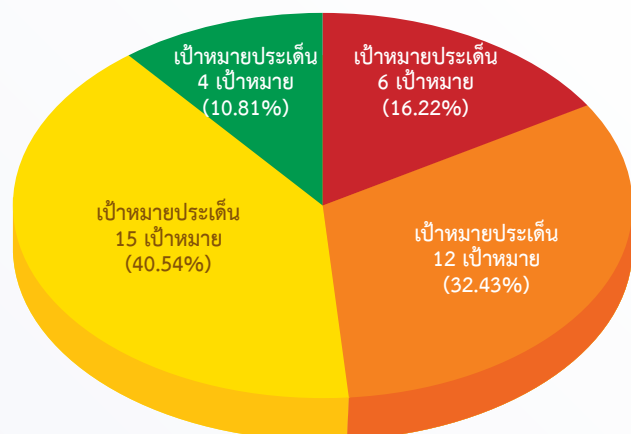
จากการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ พบว่า ในช่วงระหว่างปี 2561-2562 ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐตามยุทธศาสตร์ชาติในหลากหลายมิติ ทั้งในส่วนของการมีรายได้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้นถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะมีการชะลอตัวเล็กน้อยจากช่วงก่อนหน้านี้ การลดลงของความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และรายจ่ายระหว่างกลุ่มประชากรและของประชากรที่ประสบปัญหาความยากจนหลายมิติ (ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการเข้าถึงบริการรัฐ และด้านรายได้) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในภาพรวมดีขึ้นแต่ยังคงต้องเร่งแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำการพัฒนา นอกจากนี้ การมีสภาพแวดล้อมในสังคมที่มีความอยู่ดีมีสุขเพิ่มมากขึ้น และการมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศที่มีคุณภาพปรับปรุงดีขึ้นและอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

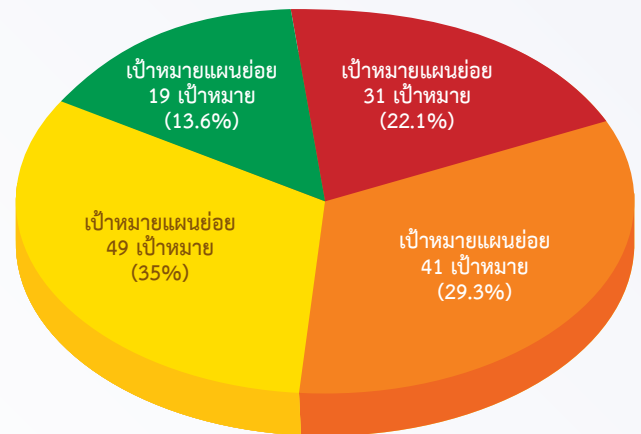
สะท้อนการพัฒนาประเทศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการมีภาครัฐที่มีแนวโน้มในการบริหารจัดการอุปสรรคการดำเนินธุรกิจในประเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องเร่งแก้ไขปัญหาทุจริตประพฤติดีมิชอบและเสรีภาพของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งยังเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของภาครัฐ

สำหรับการประเมินผลความก้าวหน้าตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ทั้ง 23 ประเด็น ได้แก่ (1) ความมั่นคง (2) การต่างประเทศ (3) การเกษตร (4) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต (5) การท่องเที่ยว (6) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ (7) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล (8) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ (9) เขตเศรษฐกิจพิเศษ (10) การปรับเปลี่ยนค่านิยม และวัฒนธรรม (11) ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (12) การพัฒนาการเรียนรู้ (13) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี (14) ศักยภาพการกีฬา (15) พลังทางสังคม (16) เศรษฐกิจฐานราก (17) ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน (19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (20) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ (21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และ (23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายระดับประเด็น 37 เป้าหมาย และเป้าหมายแผนแม่บทย่อย 140 เป้าหมาย ได้แสดงสถานะการพัฒนาและความเสี่ยง/ความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดในห้วง 5 ปีแรกของการพัฒนาในปี 2565 แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วยระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต (สีแดง) ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง (สีส้ม) ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย (สีเหลือง) และระดับบรรลุค่าเป้าหมาย (สีเขียว) ทั้งนี้ จากการประเมินพบว่า ยังมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย ตามที่กำหนดไว้ในปี 2565

โดยในส่วนของเป้าหมายระดับประเด็น มี 33 เป้าหมาย จากทั้งหมด 37 เป้าหมาย ที่ยังมีสถานการณ์การบรรลุเป้าหมายต่ำกว่าที่กำหนด โดยเป็นเป้าหมายระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย จำนวน 15 เป้าหมาย ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง จำนวน 12 เป้าหมาย และระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต จำนวน 6 เป้าหมาย ซึ่งเป็นเป้าหมายระดับประเด็นภายใต้แผนแม่บท ประเด็น (1) ความมั่นคง ประเด็น (3) การเกษตร ประเด็น (5) การท่องเที่ยว ประเด็น (6) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ประเด็น (12) การพัฒนาการเรียนรู้ และประเด็น (21) การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ

และในส่วนของเป้าหมายแผนแม่บทย่อย มี 121 เป้าหมาย จากทั้งหมด 140 เป้าหมาย ที่ยังมีสถานการณ์การบรรลุเป้าหมายต่ำกว่าที่กำหนด โดยเป็นเป้าหมายระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย จำนวน 49 เป้าหมาย ระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง จำนวน 41 เป้าหมาย และระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต จำนวน 31 เป้าหมาย ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์และประมวลหาโครงการ/การดำเนินงานที่สามารถขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าวให้บรรลุอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ขณะที่เป้าหมายที่มีสีเขียวประกอบด้วย เป้าหมายระดับประเด็น 4 เป้าหมาย และเป้าหมายแผนแม่บทย่อย 19 เป้าหมาย ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สามารถบรรลุผลลัพธ์การพัฒนาได้ตามที่กำหนด และยังคงจำเป็นต้องมีการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของสถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

ในช่วงที่ผ่านมา การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติผ่านโครงการ/การดำเนินงานต่าง ๆ ยังพบปัญหา อุปสรรค และประเด็นท้าทายหลายประการที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการมองเป้าหมายร่วมกันของหน่วยงานในการถ่ายระดับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติไปยังเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ส่งผลให้มีความเสี่ยงในการบรรลุผลสัมฤทธิ์และผลลัพธ์เป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทฯ ตามที่กำหนด โดยมีประเด็นท้าทายที่สำคัญในระดับการขับเคลื่อนโครงการ อาทิ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ความพร้อมของข้อมูลหรือข้อจำกัดเรื่องการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ/การดำเนินงาน และประเด็นท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ**การบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ** เช่น การถูกเลือกปฏิบัติและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ไม่ทั่วถึงหรือไม่เท่าเทียมกัน การลดลงของประสิทธิภาพและผลิตภาพในภาคการผลิต ตลาดแรงงานและการบริหารจัดการ ภาระหนี้สินส่วนบุคคลและความรู้ทางการเงินของประชาชน ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรและปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ความล่าช้าในการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่ท้องถิ่น ความเข้าใจถึงสิทธิและความสามารถในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ความรับผิดชอบของประชาชนและผู้ประกอบการต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถของภาครัฐในการบริหารสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ การจัดการทุจริตและการประพฤติดีมิชอบให้หมดสิ้นจากประเทศไทย และการปรับปรุงและทบทวนกฎหมายระเบียบทางราชการที่ล้าสมัยและเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตหรือการประกอบธุรกิจ เป็นต้น

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

นอกจากนี้ ความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลกที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร แนวโน้มด้านสุขภาพ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ความผันผวนและแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ พลังงานทางเลือกและยานยนต์สมัยใหม่ ความเป็นเมือง รวมทั้งแนวโน้มการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐสามารถขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุผลสัมฤทธิ์และผลลัพธ์ตามเป้าหมายการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม จึงมีสรุปข้อเสนอแนะการดำเนินการในระยะต่อไป ได้แก่ (1) การขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านหลักการความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (XYZ) และการบูรณาการกับกระบวนการงบประมาณอย่างเป็นระบบ (2) การจัดทำโครงการ/การดำเนินงานสำคัญ (X) ที่จะต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมสนับสนุนของโครงการต่อการบรรลุผลลัพธ์การพัฒนาตามเป้าหมายแผนแม่บทฯ ที่ชัดเจน และสามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนเป้าหมายแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (Y) ให้สามารถบรรลุได้ตามที่กำหนดไว้ในแต่ละหัวขั้ว 5 ปีการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม (3) การจัดทำแผนปฏิบัติการของส่วนราชการที่ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนระดับที่ 2 เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการจัดสรรงบประมาณ (4) การใช้ระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSUR) เป็นระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการในทุกระดับอย่างแท้จริง (5) การเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น และ (6) การขับเคลื่อนตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

โดยสรุป การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติช่วงปี 2561 - 2562 ที่ผ่านมาถึงแม้มีการปรับตัวดีขึ้นในหลายมิติ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในปี 2565 ซึ่งข้อค้นพบการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และประเด็นท้าทายระดับโครงการและระดับแผนแม่บทฯ ที่เป็นข้อจำกัดในการบรรลุผลลัพธ์การพัฒนาตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติในรายงานฉบับนี้ จะสามารถเป็นข้อมูลบ่งชี้เบื้องต้นในการพิจารณาและวิเคราะห์ประเด็นที่จำเป็นต้องเร่งให้ความสำคัญ การดำเนินการในระยะต่อไป **เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ และการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของทุกหน่วยงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงกระบวนการงบประมาณที่สอดคล้องและทันการณ์** โดยมีการมองเป้าหมาย “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” เป็นเป้าหมายการพัฒนาร่วมกันอย่างบูรณาการ และขับเคลื่อนประเทศไปสู่วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังได้อย่างแท้จริง

